

การมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี*

Local Community Participation in the Ubon Ratchathani Lent Candle Procession Festival

พระดบัสวิน แสนสุริวงค์ และธีรชัย บุญมาธรรม

Phra Dabatsawin Saensuriwong and Theerachai Boonmatham

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: babybee8856@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนจำแนกตามเพศ อาชีพ และระดับการศึกษา 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จำนวน 398 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจงชุมชน แล้วคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรทาโรยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ค่าที (Independent Sample t-test) และการทดสอบค่าเอฟหรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test/One-way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามเพศ อาชีพ และระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีเพศที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในประเพณี

*ได้รับบทความ: 25 ตุลาคม 2562; แก้ไขบทความ: 23 ธันวาคม 2562; ตอรับตีพิมพ์: 24 ธันวาคม 2562

Received: October 19, 2019; Revised: December 23, 2019; Accepted: December 24, 2019

แห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เฉพาะในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่วนประชาชนที่มีอาชีพและระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี เรียงตามลำดับความถี่สูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้ร่วมตัดสินใจผลการประกวดต้นเทียนพรรษา กิจกรรมต่างๆ เทศบาลนครอุบลราชธานีหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอต่อการทำต้นเทียนพรรษา และควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกันทำเทียนพรรษา เช่นการหล่อ การแกะ พิมพ์เทียนของวัดหรือชุมชนทั่วไป

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; ประเพณีแห่เทียนพรรษา; ชุมชน

Abstract

The objectives of this research were to study community participation, to compare the participation, classified by gender, occupation and educational level and to study proposals Guidance on promoting community participation in Ubon Ratchathani Lent Candle Procession Festival. The sample were 398 person who lives in Ubon Ratchathani Province. Acquired by means of sampling and community sample size calculation formula Taro Yamane. Data were collected by questionnaire. Cronbach' alpha coefficients was .96. The data was analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test (Independent sample) and F-test (One-Way ANOVA).

The results showed that:

1. The participation of the community in Ubon Ratchathani Lent Candle Procession Festival. Overall, the moderate level, considering in each aspect it was found that the average level on all sides. By order of the average highest to lowest, the participation in the evaluation and participation in decision-making of participating in the operation and participation in the benefits.

2. The comparison with the participation of the community in Ubon Ratchathani Candle Festival by sex, occupation and gender, the study found that people who were different. Participation in Ubon Ratchathani Lent Candle Procession Festival. Overall, no

difference, but considering it was found that the difference was statistically significant at the .05 level. In terms of participation in decision-making. Most people with careers And different levels of education Participation in Ubon Ratchathani Lent Candle Procession Festival. Both overall and in aspects not different.

3. Suggestions for the approaches to promote the participation of the community in Ubon Ratchathani Lent Candle Procession Festival. In order of frequency up to 3 priority, should gone opportunities to public participation for decisions of the contest other activities Ubon Ratchathani Municipality or the relevant authorities should allocate a budget to make the candles and should encourage community to do together like candle wax casting, etching measure of the general community.

Keywords: Participation; The lent Candle Procession Festival; Community

1. บทนำ

สังคมไทยนั้นได้รับการยกย่องว่าเป็นสังคมชาวพุทธ โดยที่ประชาชนในประเทศส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตและระบบความคิดของคนส่วนใหญ่จะอยู่ในกรอบของความเชื่อ ความศรัทธา ความเข้าใจในตัวความรู้ที่ได้จากพระพุทธศาสนา โดยเกิดจากการสัมผัสความเป็นจริงในการปฏิบัติร่วมกันในสังคมและสังคมประสบการณ์จากการปฏิบัติ ในลักษณะเช่นนี้เรียกว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Wisdom Foundation, 2004) อันเป็นสิ่งที่นำมาประยุกต์และปรับใช้ในการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในขณะนั้น ต่อมารากฐานของภูมิปัญญาไทยได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อสังคมไทยได้เอาระบบความคิดเรื่องการพัฒนาเข้าสู่ประเทศไทยโดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2504 กระแสในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ และความทันสมัย เริ่มส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงระบบความคิดรากฐานภูมิปัญญาและประเพณีท้องถิ่นอย่างชัดเจน มีการนำเอารากฐานของภูมิปัญญาจากสังคมอื่นเข้ามาแทนที่ภูมิปัญญาของไทยที่มีอยู่ก่อน (Kaewthep, 2011) ซึ่งไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการปรับเปลี่ยนและพัฒนาขึ้นมาจากรากฐานภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิมของสังคมไทย โดยผ่านกลไกต่างๆ ของรัฐ เช่น ระบบการศึกษา ระบบการสื่อสาร เข้ามามีผลทำลายรากฐานภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมของสังคมไทยให้สูญหายไปอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้จากความเสื่อมคลาย ความเงาจางของประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมในหลายๆ ด้านของสังคมไทย เช่น การใช้ผ้าไทย การแต่งกาย การทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ การทำบุญในโอกาสต่างๆ การทักทาย การไหว้และอื่นๆ ที่บ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นเริ่มหายไปจากท้องถิ่น

สภาพสังคมวัฒนธรรมในชนบทที่เปลี่ยนแปลงไป ภาวะทางด้านเศรษฐกิจในชุมชนแบบพึ่งพาตนเอง แบบพึ่งพาอาศัยกันและกัน เริ่มสูญหายไปพร้อมกับการเริ่มที่จะเปลี่ยนจิตสำนึกของคนในชุมชน

แบบแผนวิถีการดำเนินชีวิตที่แต่เดิมเรียบง่ายผูกพันกับธรรมชาติ ถูกรูปแบบสังคม เศรษฐกิจและลักษณะทุนนิยมเข้ามาจัดการโดยอำนาจรัฐเพื่อสนับสนุนแนวทางการพัฒนาชุมชนตามแนวใหม่โดยอาศัยความเข้มแข็งของระบบทุนนิยมเข้ามาดำเนินการเป็นผลทำให้ความสัมพันธ์ในสังคมเปลี่ยนแปลงไป การรวมกลุ่มของชุมชนเป็นไปโดยหลวมเพียงชั่วคราวเพื่อให้งานใดงานหนึ่งเสร็จสิ้นแล้วเลิกรากันไป ภูมิปัญญาประเพณีท้องถิ่นแบบดั้งเดิมปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ผู้คนในชุมชนเริ่มมีวิถีคิดแบบเชิงเดี่ยว ทำให้เศรษฐกิจชุมชนลดความสำคัญลงไป ประเพณีและพิธีกรรมต่างๆที่ยังคงมีอยู่ในหมู่บ้านปัจจุบันก็สักแต่ว่าเป็นเพียงประเพณีเท่านั้นหาได้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของชุมชน ซึ่งจากผลกระทบเหล่านี้ล้วนมาจากการเปลี่ยนแปลงต่อแก่นสารทางสังคม (Social essence) (Aneksuk,2009) การเปลี่ยนพฤติกรรมโดยการรับเอาวัฒนธรรมต่างถิ่นเข้ามาใช้ เป็นทัศนคติที่มีผลกระทบต่อการปรับวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ส่งผลต่อประเพณีท้องถิ่นที่มีการสืบทอดกันมาช้านาน ดั้งเดิมที่ประเพณีและวัฒนธรรมล้วนแสดงถึงจิตสำนึกในชุมชนร่วมกัน เพื่อเป็นการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียว สร้างความผูกพันในกลุ่มเครือญาติของครอบครัวสังคมไทยในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น ประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นประเพณีหนึ่งที่เกิดขึ้นพร้อมกับแนวคิด ระบบความเชื่อ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนามีผลต่อความผูกพันเย็นต่อสภาพจิตใจของชุมชนท้องถิ่นในอดีต

ประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในเดือน 8 หรือเดือน 9 ของทุกปี เป็นประเพณีที่มีคุณค่ามีความหมายในสังคมอีสานที่อดีตเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การดำเนินการต่างๆ ในประเพณีแห่เทียนพรรษาจึงเป็นเอกลักษณ์ของงานประเพณีที่คนทุกกลุ่มทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วม และเข้ามำกำหนดเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้อย่างโดดเด่น กลุ่มชุมชน กลุ่มคุ้มวัด กลุ่มผู้นำท้องถิ่นและกลุ่มสถานศึกษาต่างๆใช้งานประเพณีเป็นเวทีแสดงพลังความสามารถในการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดแก่กลุ่มตนเอง ผลจากการปรับเปลี่ยนลักษณะโครงสร้างทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การศึกษาทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนไป การเสื่อมคลายด้านความเชื่อทางศาสนา ความสนใจต่อเอกลักษณ์ของงานประเพณีแห่เทียนพรรษาลดน้อยลง งานศักดิ์สิทธิ์ลบลบบาทหลงไป และอาจจะไม่ได้คงอยู่อีกต่อไป

ในสภาพการณ์ปัจจุบันการเสื่อมคลายในความเชื่อ ศาสนาตลอดจนศูนย์กลางของชุมชนเปลี่ยนจากวัดเป็นตลาด ร้านค้าในชุมชนและในขณะเดียวกันผู้อาวุโส ผู้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ลดความสำคัญลงจากการเป็นผู้ที่ได้รับความเคารพนับถือ แสดงให้เห็นถึงสังคมของคนในยุคเก่าเสื่อมคลาย ความเจริญทันสมัย กระแสสังคม ภาวะเศรษฐกิจเข้ามาปรับเปลี่ยนเป็นตัวกำหนดคุณค่าของประเพณีแห่เทียนพรรษาของชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี จากเดิมที่ถือว่าเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา อันเป็นดังรากแก้วของสังคมและเป็นแบบแผนการดำรงชีวิตของคนในสังคมโดยชาวบ้านได้ร่วมกันจัดงานเป็นประจำทุกปี คุ้มวัดและชุมชนจะมีการนำเทียนมาหล่อเป็นต้นตามความ

เชื่อ และแรงศรัทธาในพระพุทธศาสนาจึงมีความคิดสร้างสรรค์ในการประดับตกแต่งต้นเทียนพรรษาให้สวยงามและมีขบวนแห่เทียนเพื่อนำไปถวายแด่พระสงฆ์ในคุ้มวัดต่างๆ โดยถือว่าเทียนเป็นเครื่องสักการะที่นำมาจุดบูชาพระรัตนตรัย เพื่อให้พระสงฆ์ใช้เทียนจุดเพื่อเป็นแสงสว่างในการศึกษาธรรมะเปลี่ยนแปลงไปเป็นประเพณีแห่เทียนพรรษาเพื่อการท่องเที่ยว การประกวดแข่งขันกันเพื่อหวังในเงินรางวัล และได้กลายมาเป็นการสร้างคุณค่าแบบใหม่ คือ การลงทุนที่คุ้มทุน (Duangsin,2005) ส่งผลกระทบต่อความเชื่อ แนวคิดการทำเทียน การจัดขบวนแห่เทียนพรรษา ทำให้ชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานีปัจจุบันมีความเชื่อความศรัทธาในประเพณีแห่เทียนพรรษาน้อยลง ทำเทียนเพื่อการประกวดเป็นเชิงธุรกิจ ผู้ร่วมขบวนแห่ไม่ได้ร่วมด้วยใจใช้เทียนไม่ตรงกับความเชื่อดั้งเดิมทางศาสนาและกระบวนการมีส่วนร่วมไม่ได้เกิดจากชุมชนอย่างแท้จริง

หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะโครงสร้างทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา ความเจริญทันสมัย กระแสสังคมได้เข้ามาปรับเปลี่ยนและเป็นตัวกำหนดคุณค่าของประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นไปเพื่อการท่องเที่ยว การประกวดแข่งขันกันเป็นเชิงธุรกิจซึ่งทำให้บทบาทของชุมชนในด้านการมีส่วนร่วมในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีเปลี่ยนแปลงไป ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ สืบสานและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี และประเพณีท้องถิ่นอื่นๆ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรแก่การอนุรักษ์และการสืบทอดให้คงอยู่กับสังคมไทยสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีจำแนกตามเพศ อาชีพ และระดับการศึกษา
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็น ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จำนวน 76,271 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จำนวน 398 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจงชุมชนแล้วคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรทาร์

ยามาเน่ (Worakham, 2016)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อาชีพ และระดับการศึกษา ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี แบ่งเป็น 4 ด้านคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี ซึ่งมีคุณภาพของเครื่องมือได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .31 ถึง .83 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .96

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย 1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อาชีพ และระดับการศึกษา และ 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

4.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ใช้สถิติค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ใช้สถิติทดสอบที (Independent Sample t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F - test / One-way ANOVA)

4.4 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำเสนอแบบบรรยายความเรียง

4. สรุปผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.91$) และรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{x} = 2.98$) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{x} = 2.95$) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ($\bar{x} = 2.87$) และด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ($\bar{x} = 2.85$)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตาม เพศ อาชีพ และระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีเพศที่แตกต่างกัน มีส่วน

ร่วมในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เฉพาะด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจส่วนประชาชนที่มีอาชีพ และระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีไม่แตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะที่มีความถี่สูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้ร่วมตัดสินใจผลการประกวดต้นเทียนพรรษา กิจกรรมต่างๆ เทศบาลนครอุบลราชธานีหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอต่อการทำต้นเทียนพรรษา และควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกันทำเทียนพรรษา เช่น การหล่อ การแกะ พิมพ์เทียนของวัดหรือชุมชนทั่วไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ในครั้งนี้ สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน อาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการทำเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีเกิดจากบุคคลเฉพาะกลุ่มโดยหลักๆ จะเป็นกลุ่มของช่างเทียน วัดบางวัดและชุมชนบางชุมชนเท่านั้นที่เข้ามาบทบาทในกิจกรรมการทำเทียนพรรษา อีกทั้งการจัดกิจกรรมหลักๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีนั้น เทศบาลนครอุบลราชธานีเป็นผู้รับผิดชอบกำหนดรูปแบบและกิจกรรมทั้งหมดจึงทำให้บุคคลทั่วไปเข้าถึงและมีส่วนร่วมในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีน้อยลงไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Arnstien (1969) ที่ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมโดยไม่มีบทบาทอะไรเลย ย่อมไม่ได้ผลการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพนั้น ผู้เข้าร่วมจะต้องรู้จักใช้อำนาจและสามารถควบคุมกิจกรรมนั้นได้จึงจะทำให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของ Buriphakdi and Others (2002) ได้แบ่ง การมีส่วนร่วมของชุมชน ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกันกล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งรู้สึกต้องอำนาจกว่ามีทรัพยากรหรือความรู้ด้อยกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น 2) การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการกำหนดนโยบายของรัฐ โดยไม่รู้ความต้องการของประชาชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นเพียงประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น และ 3) การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนา

ด้วยความเท่าเทียมกันทุกฝ่าย จัดเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริงของประชาชนตามแนวความคิดและหลักการพัฒนาชุมชน เมื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้จะสนับสนุนและส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการมีส่วนร่วมแบบบางส่วน เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการกำหนดนโยบายของรัฐ โดยไม่รู้ความต้องการของประชาชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นเพียงประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น จึงส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rattanacharuwat (2015) ได้ศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลเกษม อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัย พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเกษมมีสภาพการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมโดยมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมตัดสินใจ และมีแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยความสมัครสมานสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นให้อยู่อย่างยั่งยืนสืบไป

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามเพศ อาชีพ และระดับการศึกษา อภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 จำแนกตามเพศ พบว่า ประชาชนที่มีเพศที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะบุคคลที่เพศที่ต่างกันเข้ามามีส่วนร่วมในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาเข้ามาร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ มาด้วยจิตอาสาเหมือนกัน ทำหน้าที่หลายอย่างได้คล้ายๆกัน จึงทำให้ระดับการมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในกิจกรรมการทำเทียนนั้นอำนาจการตัดสินใจจะมาจากคณะผู้บริหารไม่ว่าจะเป็นคณะสงฆ์ กรรมการของวัด กรรมการของชุมชน หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องจะมีคณะผู้บริหารเป็นเพศชายส่วนใหญ่ อีกทั้งในมุมมองของบุคคลทั่วไปอะไรก็ตามแต่ที่เป็นกิจกรรมของวัดหรือเกี่ยวข้องกับเทียนจะเป็นเพศชายเป็นผู้นำส่วนใหญ่ จึงส่งผลให้เพศมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tharakulthongcharoen (2014) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม กรณีศึกษา: หมู่บ้านศาลาแดงเหนือ เชียงรากน้อย ผลการวิจัยพบว่า มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ที่ชาวบ้านศาลาแดงเหนือให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ส่วนใหญ่เป็นศาสนสถาน ส่วนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ชาวบ้านศาลาแดงเหนือให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมประเพณีเก่าแก่ที่สืบทอดกันมา โดยอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย อย่างไรก็ตาม ความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนั้น มีผลมาจากช่วงอายุซึ่งได้แบ่งได้เป็นกลุ่มคนรุ่นเก่า

และกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่จะให้คุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมแตกต่างกันออกไป

2.2 บุคคลที่มีอาชีพและระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกิจกรรมการทำเทียนพรรษานั้นสามารถทำได้ง่ายโดยไม่ได้จำกัดอาชีพและระดับการศึกษา ทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมนั้นต่างก็มาเริ่มต้น มาเรียนรู้วิธีการทำ มาฝึกฝน อีกทั้งงานเทียนพรรษาเป็นงานที่รวบรวมคนหลายๆอาชีพมาทำงานร่วมกัน สร้างผลงาน สร้างประสบการณ์ด้วยกัน ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำเทียนมาจากชุมชน สถานศึกษา ห้างร้าน หน่วยงานต่างๆ มาจากหลายๆสถานที่ ซึ่งมีจุดประสงค์เดียวกันคืออยากมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบสานประเพณีแห่เทียนพรรษาที่เป็นประเพณีท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wisuthichanon (2015) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านในตำบลคลองแดน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน ผลการวิจัยพบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านและการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านของชาวบ้านในส่วนของสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์พบว่า การสร้างกลุ่มอนุรักษ์ของแต่ละภูมิปัญญา การส่งเสริมและการสร้างความร่วมมือจากชุมชน สถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐและสถาบันทางศาสนา เป็นสิ่งที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะและการแสดงความคิดเห็นว่าสามารถทำให้เกิดการมีส่วนร่วมและอนุรักษ์ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Udomrat (2015) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ: กรณีศึกษาชุมชนเลียบคลองมอญ แขวงท้ายยาว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนชุมชนเลียบคลองมอญส่วนใหญ่เข้ามีส่วนร่วมอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือในระดับการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย ในรูปแบบของการเข้าร่วมในวันงานส่วนแนวทางสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือที่ประชาชนเห็นควรปฏิบัติได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร กิจกรรมงานประเพณีให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และการสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมงานประเพณีอย่างอิสระและเท่าเทียมกัน คือ 1) การเข้ามีส่วนร่วมด้วยความรู้สึกรักและผูกพันในท้องถิ่นและ 2) การเข้ามีส่วนร่วมด้วยความรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นมอญ

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยผู้ตอบแบบสอบถามที่ให้ข้อเสนอแนะต่างต้องการให้เทศบาลสร้างการมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น เช่นการร่วมตัดสินผลการประกวดเทียนพรรษาเพื่อให้เกิดการยอมรับมากขึ้นการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอต่อการทำกิจกรรม เปิดโอกาสให้ชุมชนทั่วไปได้มีมากขึ้น ไม่จำกัดเพียงชุมชนที่ส่งเทียนเข้าประกวดเท่านั้น รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ หากมองให้ลึกลงไปแล้ว การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมียุทธศาสตร์หรือวิธีการที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมหรือพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะการมีส่วนร่วมที่เพิ่มขึ้นมาก

เท่าใด กิจกรรมประเพณียิ่งมีความสำคัญต่อคนในชุมชนมากขึ้นเท่านั้น

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากข้อค้นพบเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ที่อยู่ในระดับปานกลาง เทศบาลเมืองอุบลราชธานีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหากลยุทธ์หรือวิธีการใหม่ๆ ที่จะส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น

2. ในการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วม โดยจำแนกตามเพศ พบว่า เพศชายและเพศหญิงมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น เทศบาลเมืองอุบลราชธานีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนไม่ว่าเพศชายและเพศหญิงได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น

3. เทศบาลนครอุบลราชธานี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเน้นการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้หลากหลาย เข้าถึงคนในชุมชนและผู้สนใจทั่วไป เน้นการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่เห็นความสำคัญในจารีตประเพณีอันดีงามของชุมชน ให้การสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอ เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้ร่วมประชุม วางแผนกิจกรรม รวมถึงการติดตามผลประเมินผล ร่วมกันอนุรักษ์สืบสานประเพณีศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการนำไปบรรจุไว้เป็นเนื้อหาหลักสูตรการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเป็นกรณีศึกษาในวัดหรือชุมชนที่ไม่ได้มีการจัดการทำเทียนพรรษาในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุว่าเกิดจากสาเหตุใดและจะมีวิธีและแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นอย่างไรบ้างเพื่อให้วัดและชุมชนดังกล่าวได้มีส่วนร่วมในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีมากขึ้น

2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับรูปแบบ กิจกรรม แนวทางในการจัดประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีที่ชุมชนจะได้มีส่วนร่วมในระดับที่สูงยิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ สืบสานและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีในอำเภออื่นๆของจังหวัดอุบลราชธานีรวมทั้งจังหวัดอื่นด้วย

4. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ข้อมูลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

References

- Aneksuk, B. (2009). *State with Cultural Investment: A case study of the Candle Procession Festival Ubon Ratchathani*. (Master's thesis, Mahidol University).
- Arnstein, S, R. (1969). A Ladder Of Citizen Participation, *Journal of the American Planning Association*.
- Buriphakdi, C. and Others (2002). *Self-Learning Package*. Bangkok : Ministry of University.
- Duangsin, T. (2005). *Philosophical Concepts with Appears in the Candle Procession of the People of Ubon Ratchathani City*. Chiang Mai : Chiang Mai University.
- Kaewthep, K. (2011). *Cultural and Religious Heritage: Creative Power in the Community*. (2nd ed). Bangkok : Sue-aksorn.
- Rattanacharuwat, S. (2015). *Conservation of Local Traditions with Participation of Kasam Sub-district Administration Organization Trakan Phuet Phon District Ubon Ratchathani*. (Master's thesis, Khonkaen University).
- Tharakulthongcharoen, P. (2014). *A Study of Awareness of Cultural Heritage Conservation through the Participatory Process, Case Study: Saladaeng Nuea Village, Chiang Rak Noi*. (Master's thesis, Bangkok University).
- Udomrat, N. (2015). *Study of Public Participation in Conservation of Tradition for food offering to monks by boat A case study of the Clong Mon Community Thap Yao Subdistrict, Lat Krabang District, Bangkok*. (Master's thesis, Chulalongkorn University).
- Wisdom Foundation. (2004). *Folk wisdom with rural development*. Bangkok : Amarin Printing.
- Wisuthichanon, C. (2015). *Participation in the Conservation of Folk Wisdom in Khlong Dan, Ranot, Songkhla*. (Master's thesis, Hatyai University).
- Worakham, P. (2016). *Educational research*. Maha Sarakham : Takkasilarkarnphim.

